

Załącznik do Uchwały Nr
Sejmiku Województwa Pomorskiego
z dnia 2021 roku

**Wieloletni Program Współpracy
Samorządu Województwa Pomorskiego
z organizacjami pozarządowymi na lata 2022-2025**

Gdańsk, 2021

WSTĘP

Wieloletni Program Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi powstał z potrzeby stworzenia długofalowej wizji współpracy oraz silnej potrzeby partnerstwa, której efektem jest wyznaczanie wspólnych rozwiązań i kierunków działań. Takich działań, które realizują cele Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 (SRWP 2030) i są nastawione na rozwiązywanie wspólnych problemów społecznych dla dobra naszego regionu z wykorzystaniem funkcjonujących modeli i dobrych praktyk.

Organizacje pozarządowe jako ważni partnerzy rozwoju Pomorza, wiarygodni pracodawcy oraz kreatorzy nowych rozwiązań społecznych są bogactwem Pomorza. Potencjał aktywności obywatelskiej ujawnia się na gruncie łączenia zasobów wiedzy wytwarzanej w ramach realizowanych przedsięwzięć podmiotów pozarządowych i wiedzy zgromadzonej we wspólnotach lokalnych, a także wsparcia otwartych instytucji publicznych i przedsiębiorstw społecznych.

Jednocześnie myśląc o rozwoju i odnowie najcenniejszych zasobów organizacji pozarządowych, współpraca koncentruje się na rozwoju aktywności obywatelskiej we wspólnotach lokalnych. W perspektywie realizacji Programu pomorska organizacja pozarządowa to: pracodawca wrażliwy na otoczenie społeczne, innowator społeczny, kreator lokalnych sieci samopomocowych i wolontariatu oraz animator debaty publicznej i zaangażowania obywatelskiego, a także podmiot dysponujący trwałymi podstawami do dalszego rozwoju.

Program został opracowany przez Zespół Międzysektorowy, w skład którego wchodzi przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego, Pomorskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz Pomorskiej Rady Organizacji Pozarządowych. Program opiera się na doświadczeniach pomorskich organizacji, w tym Pomorskiej Sieci Centrów Organizacji Pozarządowych oraz na modelach: Modelu Współpracy Administracji Publicznej i Organizacji Pozarządowych oraz Modelu Kontraktowania Usług Społecznych.

DIAGNOZA

Kondycję pomorskich organizacji pozarządowych, funkcjonujących w zmieniającym się otoczeniu społecznym, ekonomicznym i prawnym wyróżniają wskazane poniżej zasoby i potrzeby:

1. Zasoby

1) Na Pomorzu funkcjonuje ok. 9 tys. organizacji pozarządowych. Niemal 15% organizacji pozarządowych prowadzi działalność gospodarczą¹. Poziom ich profesjonalizacji i ekonomizacji a także potencjał w zakresie świadczenia usług społecznych nie jest w pełni wykorzystany. Wynika to przede wszystkim z braku strukturalnych warunków umożliwiających stabilny rozwój III sektora, w tym kadrowych i finansowych, a także uzależnienia dotychczasowego wsparcia od środków UE.

2) Rozwój ekonomii społecznej w regionie w dużej mierze powiązany jest z funkcjonowaniem ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES), które obecnie są ściśle powiązane z funduszami zewnętrznymi (EFS). Na koniec 2019 r., na Pomorzu funkcjonowały w sumie 72 spółdzielnie socjalne (w tym 36 posiadających status przedsiębiorstwa społecznego)².

3) Szczególnym rodzajem organizacji pozarządowych są LGD i LGR, których obszar działania pokrywa 100% obszarów wiejskich i małych miast województwa. Te trójsektorowe partnerstwa od wielu lat wdrażają na szczeblu lokalnym cele zrównoważonego rozwoju w oparciu o przygotowane z udziałem społeczności lokalne strategie rozwoju. Główne obszary ich działania obejmują: rozwój turystyki, poprzez inwestycje w infrastrukturę oraz promocję, ochronę i promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, rozwój przedsiębiorczości, odnowę przestrzeni publicznych oraz aktywizację lokalnej społeczności. Obserwuje się jednak niewykorzystanie potencjału związanego z synergią różnych funduszy na rzecz zintegrowanego rozwoju lokalnego całego województwa.

4) Na terenie województwa obserwuje się wzrost aktywności lokalnych społeczności, między innymi w ramach działalności dwudziestu LGD/LGR funkcjonujących w oparciu o Lokalne Strategie Rozwoju. Ważną rolę w budowaniu lokalnych wspólnot oraz podnoszeniu świadomości mieszkańców w obszarach związanych z aktywnością społeczną i obywatelską, tożsamością i dziedzictwem regionalnym, ochroną środowiska, zdrowiem, bezpieczeństwem, czy przedsiębiorczością pełnią lokalni liderzy, w szczególności NGO, LGD/LGR, a także organizacje pracodawców, jednostki samorządu terytorialnego.

5) O dobrym poziomie aktywności obywatelskiej Pomorzanie świadczą wysoka frekwencja wyborcza³, jednak, o ile jest ona relatywnie wysoka w skali kraju, to widoczne jest duże

¹ Dane własne ROPS.

² Na podstawie danych KRS.

³ Frekwencja wyborcza w pomorskim jest wyższa niż w kraju – odpowiednio: w wyborach samorządowych w 2018 r. w regionie 52,75%, w kraju 48,83%; w wyborach do Sejmu i Senatu w 2019 r. w regionie 63,46%; w kraju 61,74%; w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. w regionie 47,24%, w kraju 45,68%, w wyborach na Prezydenta RP w 2020 r. w regionie 70,04 w kraju 68,18.

wewnętrzne zróżnicowanie nie tylko wewnątrz województwa, ale również w obrębie największych ośrodków miejskich.

6) Potencjałem, który nie jest na Pomorzu w pełni wykorzystany jako czynnik zwiększający aktywność społeczną, jest wyróżniające region duże zaangażowanie wolontariuszy w działania organizacji pozarządowych. Korzystanie z pomocy wolontariuszy deklaruje ponad połowa organizacji. Średnio z jedną organizacją związanych jest 20 wolontariuszy, z czego 5 to aktywni współpracownicy, podejmujący pracę w organizacji przynajmniej raz w miesiącu⁴. Wskazuje to na zainteresowanie współpracą z wolontariuszami nie związanymi na stałe z organizacjami. Kompleksowo zorganizowany jest wolontariat szpitalny i hospicyjny, który w dużej mierze ma charakter długoterminowy i jest wpierany odpisem 1% podatku. Większość aktywnie działających w województwie wolontariuszy wspiera pracę ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Akcyjnie działa również wolontariat pracowniczy. Rozwija się też wolontariat sportowy działający w oparciu o kluby sportowe, o charakterze stałym lub akcyjnym (powoływany na czas imprez sportowych). Coraz większe znaczenie ma wolontariat senioralny (zwłaszcza w starzejącym się społeczeństwie), który wymaga wzmocnienia.

7) Samorządy prowadzą aktywną politykę prospołeczną. To z Pomorza wyszła inicjatywa budżetów obywatelskich, którą szybko przyjęto w całym kraju. Ostatnia dekada to czas tworzenia nowych instytucji kultury, w tym wielkich muzeów narracyjnych (ECS, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Emigracji), sprzyjających edukacji i budowaniu współpracy z organizacjami pozarządowymi. Trendem rosnącym jest także sytuowanie wydarzeń kulturalnych w mniejszych ośrodkach. Wiele z tych imprez odbywa się we współpracy instytucji kultury z organizacjami pozarządowymi, część jest realizowana bezpośrednio przez trzeci sektor, przy udziale dotacji publicznych.

8) Organizacje społeczne rozwijają z publicznymi partnerami „kulturę debaty”. Jednocześnie instytucje kultury realizują kulturę „maksymalnie dostępną” (włączająca/inkluzywna), która spełnia funkcję integracyjną, a równocześnie stymuluje procesy społeczne, kreujące świadome postawy: otwarcia na inne wartości i opinie, oraz dokonywania wyborów w dialogu z tradycją i wyzwaniem nowoczesności.

9) Aktywność społeczna, polegająca na współpracy międzysektorowej na Pomorzu, wymianie idei, dóbr i budowaniu wzajemnego zaufania, służy otwarciu na wszelkie „inności”: etniczne, religijne, kulturowe; służy także budowaniu relacji społecznych na gruncie dialogu międzykulturowego i debaty jako głównego narzędzia procesów demokratycznych. Jest to szczególnie ważne w kontekście postępującej tzw. brutalizacji życia politycznego, ograniczania roli samorządów, instytucji demokratycznych i organizacji pozarządowych.

10) Wobec wyzwań społeczno-kulturowych w zakresie integracji imigrantów (widoczny w ostatnich latach napływ imigrantów, głównie z Ukrainy i Białorusi) ze społecznością lokalną ważną rolę pełnią organizacje pozarządowe. Ich zdolność współpracy z różnymi partnerami w społecznościach lokalnych, służy kształtowaniu nowych kompetencji administracji

⁴ Badanie Kondycji Trzeciego Sektora w województwie pomorskim 2018, s. 19

publicznej. Ważne jest prowadzenie aktywnej, włączającej i odpowiedniej polityki integracyjnej, która ułatwi zatrudnianie cudzoziemców, pomoże im w budowaniu dobrych relacji i więzi z mieszkańcami Pomorza i zachęci ich do zamieszkania na stałe, bądź na dłużej w regionie.

11) Organizacje pozarządowe posiadają zasoby intelektualne i organizacyjne – specyficzną wiedzę, kompleksowe umiejętności, dostęp do informacji.

12) Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost liczby pomorskich podatników, którzy dokonują odpisu z tytułu 1% na organizacje pożytku publicznego⁵.

13) Udział środków finansowych przekazanych przez samorzady lokalne organizacjom pozarządowym w ramach realizacji rocznych programów współpracy gmin/powiatów z NGO's w wydatkach budżetowych ogółem samorządów lokalnych w 2019 roku wyniósł 1,16%⁶.

14) Organizacje pozarządowe najczęściej utrzymują kontakty z lokalnymi samorządami i innymi organizacjami, rzadziej z sektorem prywatnym. Zwiększa się świadomość samorządów w zakresie korzyści ze współpracy z NGO's, choć w większości wypadków traktowane są one jako „tani” realizator trudnych zadań, a nie partner w ustalaniu wspólnej polityki.

2. Potrzeby

1) Istotnym elementem budowania wspólnoty regionalnej jest kwestia wzmocnienia kapitału społecznego, przy czym inicjatywy służące podnoszeniu aktywności obywatelskiej mieszkańców Pomorza, podejmowane głównie przez NGO, są w dużej mierze nietrwałe, rozproszone i nie tworzą spójnego systemu.

a) W regionie funkcjonują dwa Regionalne Centra Wolontariatu – w Gdańsku i Słupsku, których oferta obecnie jest ograniczona do działań lokalnych oraz 13 lokalnych centrów wolontariatu. Istnieje potrzeba animowania i koordynowania działań wolontariatu na poziomie województwa (kluby, centra wolontariatu), w tym wolontariatu długoterminowego, szczególnie w zakresie usług społecznych.

b) Region charakteryzuje się dużą różnorodnością kulturową, bogatym dziedzictwem materialnym i niematerialnym oraz tradycjami morskimi. Znaczny potencjał tkwi przede wszystkim w obiektach dziedzictwa kulturowego. Działania na różnych szczeblach administracji, w ramach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dotyczą przede wszystkim zahamowania procesów ich degradacji i poprawy stanu funkcjonowania, przy czym skala działań, w stosunku do potrzeb, jest niewystarczająca. Istnieje potrzeba aktywności

⁵ Wg danych Izby Administracji Skarbowej w Gdańsku w roku 2014 - 62% , a w roku 2018 - 80,8% uprawnionych podatników rozliczających się w województwie pomorskim dokonało odpisu 1% podatku.

⁶ Wg danych pomorskich Gmin i Powiatów oraz Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku za 2019 rok.

organizacji pozarządowych w zakresie ochrony zabytków⁷, będących w interesie publicznym dobrem wspólnym.

c) Nie udaje się w pełni wykorzystać charakterystycznych dla regionu wyróżników, takich jak potencjał ideowy dziedzictwa Solidarności, obecność mniejszości narodowych, religijnych oraz grup etnicznych, stanowiących mozaikę Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu. Wiele podmiotów i instytucji podejmuje działania na rzecz integracji mieszkańców, jednak działania te nie mają charakteru spójnego i regularnego. Do barier można zaliczyć brak systemowej współpracy podmiotów działających w obszarze kultury, w tym NGO, podmiotów oświatowych oraz JST, a także niewystarczającą promocję proponowanej oferty.

d) Mimo, że skala współpracy organizacji pozarządowych z lokalnymi samorządami i innymi organizacjami stale się powiększa (szczególnie w większych ośrodkach), to nie jest ona zadawalająca, zarówno w kontekście zaspokojenia potrzeb mieszkańców, jak i pełnego wykorzystania lokalnego potencjału organizacji. Nie wszystkie działania samorządu wobec organizacji są akceptowane (zbyt duża biurokracja, niewymagane prawem ograniczenia, brak przejrzystości w niektórych działaniach, szczególnie związanych z finansowaniem).

Niezmiennie we współpracy z samorządem przeszkadza brak zrozumienia po obu stronach.

3) Świadomość i wiedza mieszkańców województwa w kluczowych obszarach życia społecznego w zakresie: aktywności obywatelskiej, udziału w kulturze, przedsiębiorczości, promocji zdrowego trybu życia, ochrony środowiska i klimatu, racjonalnych zachowań komunikacyjnych i cyfryzacji nie jest satysfakcjonująca, a podejmowane działania są rozproszone i nie są kierowane do wszystkich grup wiekowych. Jednocześnie nie jest w pełni wykorzystywany potencjał oraz doświadczenie partnerów społecznych, zwłaszcza NGO, LGD/LGR, szkół, szkół wyższych oraz organizacji pracodawców.

4) Poziom aktywności obywatelskiej w województwie pomorskim jest dobry, czego dowodzi ponadprzeciętna frekwencja wyborcza oraz szerokie akcje społeczne i obywatelskie angażujące Pomorzanie, widoczne również w trakcie społecznej kwarantanny związanej z pandemią COVID-19. Dostrzega się jednak niski udział mieszkańców w konsultacjach społecznych. Niedostateczna jest wiedza mieszkańców o ich możliwym wpływie na zakres, np. budżetów obywatelskich, funduszy sołeckich, a także kształtowanie długoterminowej współpracy JST z NGO.

a) Wciąż niewystarczające jest zaangażowanie mieszkańców w inicjowanie przedsięwzięć służących wspieraniu integracji społeczności lokalnych. Udział mieszkańców w działaniach podejmowanych przez JST, NGO i inne podmioty jest niski. Niewystarczająca jest też współpraca różnych środowisk na rzecz wzmocnienia wspólnoty lokalnej. W regionie występuje mała liczba inicjatyw lokalnych oraz niski udział mieszkańców w konsultacjach społecznych. Niedostateczna jest wiedza mieszkańców o ich możliwym wpływie na zakres np. budżetów obywatelskich, funduszy sołeckich, czy też na kształtowanie długoterminowej

⁷ Zgodnie z art. 102 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282, z późn. zm.) oraz z art. 31 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256, z późn. zm.).

współpracy JST z NGO. Jednocześnie na 123 gminy województwa pomorskiego z formy konsultacji budżetów obywatelskich w 2018 r. korzystało tylko 19 gmin, w 75 gminach wyodrębniono fundusz sołecki, a jedynie w 13 gminach w wieloletnim programie współpracy z NGO wskazuje się na potrzebę partnerskiego udziału strony społecznej w kształtowaniu i rozwoju lokalnej polityki. Nieznacznie natomiast wzrasta zaangażowanie mieszkańców w nawiązywanie różnych form dialogu – w województwie w roku 2019 działało 27 rad młodziżowych oraz 36 rad seniorów.

b) Mimo, iż w znacznej części gmin istnieją zasady i tryb przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami⁸, nie we wszystkich gminach, zwłaszcza w miejskich oraz miejsko-wiejskich przewiduje się możliwość inicjowania konsultacji społecznych przez mieszkańców gminy⁹.

c) W regionie rośnie liczba gmin wykorzystujących budżet obywatelski jako formę konsultacji społecznych angażujących lokalne społeczności (około jedna trzecia gmin korzysta z tej formy). Mimo to w dalszym ciągu forma ta dotyczy relatywnie niewielkiego odsetka środków publicznych.

5) Na Pomorzu funkcjonuje ok. 9 tys. organizacji pozarządowych, jednakże ich potencjał w zakresie świadczenia usług społecznych jest niewykorzystany, co wynika przede wszystkim z braków kadrowych i ich słabej kondycji finansowej. Ok. 15% organizacji pozarządowych prowadzi działalność gospodarczą.

a) Mimo znacznej liczby usług społecznych, wyzwaniem pozostaje jakość i indywidualizacja usług w oparciu o diagnozę potrzeb oraz ich koordynacja. Problemem jest również niedostateczny zasób kadr i jej braki kompetencyjne oraz zróżnicowanie przestrzenne dostępności do infrastruktury, szczególnie infrastruktury opiekuńczej oraz dedykowanej osobom z niepełnosprawnościami. Ponadto, brakuje dodatkowych źródeł finansowania programów infrastrukturalnych dotyczących wsparcia mieszkalnictwa społecznego dla osób zagrożonych wykluczeniem, m.in. seniorów i osób z niepełnosprawnościami, realizowanych we współpracy z NGO.

b) W wielu samorządach brakuje usług i infrastruktury przeznaczonej do pracy ze społecznością lokalną. Jak wynika z badania pn. „Ocena potrzeb w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury społecznej w województwie pomorskim” blisko 40% badanych jednostek samorządu terytorialnego oferuje usługę pracy ze społecznością lokalną dla osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Domy i kluby sąsiedzkie funkcjonują w jedynie w 11% z badanych samorządów¹⁰.

6) Przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazują, że brakuje dywersyfikacji źródeł finansowania organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne, w aspektach

⁸ Na podstawie analizy Dziennika Urzędowego Województwa Pomorskiego.

⁹ *Partycypacja publiczna. Raport o stanie polskich miast*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Warszawa–Kraków 2019.

¹⁰ Raport końcowy z badania pn. „Ocena potrzeb w zakresie rozwoju usług społecznych i infrastruktury społecznej w województwie pomorskim” 2019 r. (s. 178).

rozwoju działalności gospodarczej i odpłatnej¹¹. Jednocześnie brakuje dedykowanych, dodatkowych źródeł finansowania programów infrastrukturalnych dotyczących wsparcia tych NGO, które realizują usługi społeczne.

a) Praktycy pozarządowi wskazują na duże dysproporcje w skali środków, które przekazywane są na współpracę finansową z organizacjami pozarządowymi na poziomie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, w szczególności gmin, ale także ich „rozłożenie” terytorialne. Czasem środki na finansowanie stałych działań są zbyt małe, co uniemożliwia spełnienie standardów i uzyskanie oczekiwanego rezultatu.

b) Bez ciągłości finansowania na określonym poziomie trudno zagwarantować dostępność usług wysokiej jakości, wsparcie ekspertów, które umożliwiłoby realny wpływ na kondycję i rozwój podmiotów objętych wsparciem. Jednocześnie ich oferta powinna być specyficzna dla danego obszaru, oparta o aktualizowaną diagnozę potrzeb. W tym kontekście Centra Organizacji Pozarządowych nie powinny budować osobnego systemu, ale współpracować z już istniejącymi, w tym np. z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej, których zadaniem jest przede wszystkim wzmacnianie potencjałów ekonomicznych w NGO's.

c) Zdecydowana większość organizacji pozarządowych korzysta i nadal chce korzystać ze środków publicznych, szczególnie samorządowych przy realizacji swoich inicjatyw. Zarówno wiedza o innych możliwościach finansowania działalności społecznej, jak i praktyka w tym zakresie jest bardzo ograniczona. Organizacje nie widzą większych możliwości prowadzenia działalności odpłatnej na większą skalę i zdradzają dużą niechęć do prowadzenia działalności gospodarczej. Równie małą popularnością cieszą się nowoczesne metody fundraisingu, choć zainteresowanie tymi metodami jest zauważalne. Nieliczne znane ekspertom podmioty podjęły próby poszerzania swoich źródeł finansowania poprzez dobrze znane zbiórki publiczne np. crowdfunding.

d) Organizacje pozarządowe dodatkowe środki finansowe najczęściej przeznaczyłyby na wkład własny do projektów, a także podniesienie kwalifikacji osób związanych z organizacją, działania promocyjno-reklamowe oraz rozszerzenie działalności o nowe usługi i produkty.

7) Problemem, który w sposób bezpośredni przekłada się na nierówności społeczne związane z ograniczeniami w dostępności do usług, a także do wielu form aktywności realizowanych w przestrzeni publicznej (w tym aktywności obywatelskiej) – są bariery architektoniczne. Obiekty oraz obszary, w obrębie których realizowane są nowe inwestycje, zgodnie z obowiązującymi przepisami¹², powinny uwzględniać zasadę projektowania uniwersalnego, czyli dostosowanie do potrzeb wszystkich użytkowników, również tych o ograniczonej mobilności i percepcji. Jest jednak wiele przykładów istniejącego już zagospodarowania, które nie uwzględnia tych zasad i wymaga pilnej zmiany w tym zakresie.

a) W województwie pomorskim, zarówno na obszarach wiejskich, jak i na terenie miast, można zidentyfikować miejsca, w których istotnym problemem jest niska jakość przestrzeni

¹¹ Badanie Kondycji III sektora, 2018 r.

¹² W szczególności: ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

publicznej, w tym brak dostosowania do potrzeb różnych grup użytkowników. Realizowane remonty infrastruktury, pomimo ponoszonych znacznych nakładów finansowych, w wielu przypadkach nie sprzyjają kształtowaniu przestrzeni o charakterze integracyjnym, zgodnej ze współczesnymi wymogami zakresie funkcjonalności i estetyki.

b) Na terenie województwa występuje duża liczba obiektów i terenów poprodukcyjnych, pokolejowych i powojaskowych, które z uwagi na swoją wartość historyczną oraz położenie w strukturze przestrzennej miast wymagają przekształceń poprzez nadanie nowych funkcji i walorów historycznych.

c) Kształtowanie przestrzeni publicznych w praktyce często realizowane jest poprzez szereg fragmentarycznych działań podejmowanych w ramach różnych przedsięwzięć, które nie zawsze są ze sobą skoordynowane i których efekty ograniczone są granicą inwestycji, co skutkuje brakiem spójności i znacznym ograniczeniem funkcjonalności tych przedsięwzięć¹³.

8) Organizacje pozarządowe charakteryzuje zróżnicowany poziom profesjonalizmu działania. Zazwyczaj niewielkie zasoby materialne na ogół nie są wykorzystywane, lub wykorzystywane w sposób mało efektywny w celu wzmocnienia kondycji finansowej. Bardzo rzadko organizacja, która jest często wysokospecjalizowana w obszarze działań społecznych wykorzystuje swoją wiedzę, umiejętności i pozycję w społeczności lokalnej do własnego wzmocnienia finansowego, choć w istniejących strategiach takie elementy się pojawiają. Możliwości udostępnienia własnego majątku materialnego, np. poprzez wynajmowanie pomieszczeń, sprzętu są ograniczone, często zupełnie nieuzasadnionymi regulacjami prawnymi (np. zakaz prowadzenia działalności odpłatnej czy gospodarczej w zasobach otrzymanych od samorządów). Wśród trudności w funkcjonowaniu i słabości organizacji wyróżnia się – brak stałego personelu, zbyt małą liczbę wolontariuszy (z zewnątrz), uzależnienie swojej działalności od realizacji zadań publicznych zleczanych przez samorządy (zjawisko tzw. grantozny), poczucie rosnącej konkurencji w sektorze spowodowane coraz większą liczbą organizacji przy prawie nie zmieniających się dostępnych środkach, wysoki poziom biurokracji i brak profesjonalnej kadry odpowiedzialnej za sprawy formalno-prawne, starzejące się zespoły (w organizacjach w dużej mierze działają seniorzy), problemy z zarządzaniem, wypalenie lidera, brak delegacji zadań i oddawania władzy, skupienie wszystkiego na 1-2 osobach, coraz większa roszczeniowość członków organizacji (nastawianie głównie na korzystanie z zasobów organizacji, niechęć do włączania się w ich funkcjonowanie). Obserwuje się również zjawisko postrzegania mocniejszych organizacji przez samorządy jako potencjalnego zagrożenia, w kontekście przejawianych przez nie sympatii politycznych. Ma to wpływ na wzajemne traktowanie się i postrzeganie.

¹³ Np. w ramach modernizacji linii kolejowej budowane są nowe przystanki, które posiadają wymagane udogodnienia dla osób o ograniczonej mobilności i percepcji, w tym pochylnie prowadzące na peron – zasięg inwestycji ograniczony jest terenem kolejowym, tymczasem tuż poza nim może znajdować się istniejący, niezmodernizowany dojazd lub dojeżdżenie, których parametry i nawierzchnia są barierą nie do pokonania dla takich osób (*Kolej metropolitalna jako stymulator aktywizacji przestrzeni regionu. Studium pasma kartusko-kościerskiego, Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego 2018*)

- b) Istnieje potrzeba wspierania inicjatyw mających na celu prowadzenie szkoleń i warsztatów dla kadr organizacji pozarządowych i instytucji publicznych. Wymiana doświadczeń i *know-how* zarówno między instytucjami, jak i organizacjami pożytku publicznego, pozwoli nie tylko wzmocnić kompetencje pracowników, ale też może usprawnić przepływ informacji między jednostkami samorządowymi a podmiotami niezinstytucjonalizowanymi.
- c) Rosną potrzeby inicjowania i wspierania działań mających na celu wymianę wiedzy i doświadczeń pomiędzy pracownikami instytucji, organizacji pozarządowych oraz indywidualnych twórców i animatorów, jak również wzmocnienia „potencjału edukacyjnego” instytucji kultury i społeczności lokalnych, a w rezultacie wspólnoty regionalnej.
- d) Przedstawiciele organizacji pozarządowych deklarują rosnące potrzeby szkoleniowe w zakresie pozyskiwania i rozliczania funduszy na prowadzone przez siebie działania, budowania wizerunku organizacji oraz znajomości zagadnień formalno-prawnych¹⁴.
- e) Organizacje coraz częściej próbują współpracować z sektorem prywatnym. Jednak przeszkodą w rozwijającej się współpracy jest z jednej strony odmienny sposób komunikacji (NGO bez używania „języka korzyści”) i funkcjonowania potencjalnego partnera, a z drugiej, w przypadku mniejszych podmiotów gospodarczych, przepisy które często nie stanowią zachęty do wspierania działań społecznych.
- f) Organizacje pozarządowe nie dostrzegają potencjału w dużych grupach aktywnych obywateli, przekładając nad nie poszukiwania „mitycznego” sponsora. Jednocześnie organizacje nie mają odpowiednich zasobów kadrowych, pomysłu jak „sprzedać” swoją ideę, w obliczu stałego deficytu środków finansowych nie potrafią wykorzystywać np. nowych mediów do komunikacji z potencjalnymi darczyńcami. Jednocześnie istnieje potrzeba aktualizacji oferty, stosowanie nowych narzędzi.
- g) Zgłaszanym problemem jest zjawisko tzw. kurczenia się środowiska społeczników – liderzy starzeją się, brakuje wymiany pokoleniowej. Coraz więcej osób „odchodzi” z sektora pozarządowego, panuje zniechęcenie, a także dostrzegalny „brak warunków, by chciało się chcieć”. Zjawiskiem z tym powiązaniem jest postępujące osamotnienie liderów, który w zależności od indywidualnych predyspozycji „ciągną” swoje organizacje. Szczególną trudność stanowi mobilizowanie i angażowanie młodszych pokoleń. Nie zachęcają ich warunki w jakich funkcjonują organizacje pozarządowe, a trudności odstraszały od stałego zaangażowania.
- h) W strukturze pracowników organizacji ze względu na sposób realizowanej współpracy dominuje nieregularne zatrudnianie osób na jednorazowe umowy o dzieło lub zlecenia (ponad połowa przypadków). W przypadku zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w organizacji w ten sposób pracuje średnio ponad 7 pracowników. Łączna średnia liczba stałych współpracowników w organizacji wynosi niespełna 6, z czego ponad 3 osoby to

¹⁴ Beata Charycka, Marta Gumkowska, *Raport 2018. Kondycja organizacji pozarządowych*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2019, s. 65-66.

kobiety. W ostatnim roku w 2/3 organizacji liczba i skład stałych pracowników nie uległy zmianie. Średnio w jednej organizacji jest około 60 członków.

i) Występuje problem niskiej jakości współpracy pomiędzy samymi organizacjami pozarządowymi, pogłębiający się brak wzajemnego zaufania. Na ten problem nakłada się brak czasu i miejsca integracji wewnątrzsektorowej. Stopień sieciowania, zarówno wewnątrz-, jak i międzyinstytucjonalnego, jest niski. Najczęściej organizacje utrzymują relacje z lokalną społecznością i urzędem gminy. Wśród form współpracy z administracją samorządową dominuje ta, która jest zogniskowana na finansowaniu lub dofinansowywaniu działań w formie dotacji.

j) W ponad 7 na 10 organizacjach nie realizuje się działań badawczych i analitycznych. Jeśli są one prowadzone, najczęściej przybierają formę wewnętrznej ewaluacji działań i projektów organizacji, opcjonalnie badania potrzeb lub opinii odbiorców.

3. Kondycja III sektora w warunkach epidemii COVID-19¹⁵

1) Niemal 40% z badanych pomorskich organizacji pozarządowych „zamroziło” lub bardzo znacząco ograniczyło swoją działalność w czasie wprowadzonego stanu epidemicznego. Dla ponad 33% z badanych NGO’s wpływ epidemii był umiarkowany, a dla jedynie niespełna 14% organizacji pandemia nie miała większego znaczenia na prowadzone przez nich działania.

2) Większość z badanych NGO’s (ok. 57%) nie otrzymała/nie skorzystała z żadnego wsparcia w jakiegokolwiek formie w czasie pandemii.

3) Wśród organizacji, które wsparcie otrzymały (tj. 43% badanych) najwięcej, bo prawie co 4 pytana otrzymała wsparcie w postaci zwolnienia z obowiązku opłacenia nieopłaconych należności z tytułu składek na ZUS. Prawie 22% z badanych organizacji skorzystało z wydłużenia terminu na złożenie zeznania CIT-8 i wpłaty podatku należnego, a co 5 organizacja skorzystała z dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników. Nieco ponad 13% z badanych NGO’s skorzystało ze wsparcia „Programu Wsparcia Doraźnego NIW dla NGO”, a prawie 11% z niskooprocentowana pożyczka na finansowanie podmiotu ekonomii społecznej.

4) Na podstawie badania można stwierdzić, że organizacje nie były przygotowane na nadejście sytuacji kryzysowej i zdecydowana większość z nich (ponad 78%) nie miała opracowanych procedur kryzysowych na wypadek takiej właśnie sytuacji. Jedynie 18% z badanych organizacji było przygotowanych na taką ewentualną sytuację i posiadało procedury zarządzania kryzysowego w swojej organizacji.

5) W okresie pandemii zdecydowana większość organizacji (ponad 65%) korzystała ze składek członkowskich oraz z już posiadanych dotacji. Ponad 12% z badanych NGO’s wskazało źródła finansowania ze zbiórek wśród lokalnej społeczności i z pomocy lokalnych przedsiębiorców, a 9% z badanych NGO’s wskazało jako źródło finansowe „tarczę antykryzysową dla NGO”.

¹⁵ Raport Pomorskiej Sieci Centrów Organizacji Pozarządowych „Pomorskie NGO 2020 w obliczu COVID-19” dofinansowany ze środków Samorządu Województwa Pomorskiego.

6) Ponad 66% z badanych NGO's podejmowało różnorodne działania w czasie epidemii, z tego ok. 10% badanych organizowało lub koordynowało działania wolontariackie dla osób wymagających wsparcia, ok. 16% organizacji szyło maseczki lub inne materiały ochrony osobistej, ok. 5% organizacji organizowało zbiórki środków dla różnych instytucji zaangażowanych w ograniczenie pandemii, ponad 3% organizacji organizowało zbiórki sprzętu do nauki online dla szkół i uczniów, a także ponad 33% NGO's podejmowało inne działania statutowe. Jednocześnie ponad 33% z badanych organizacji nie podjęło żadnych działań w czasie epidemii.

7) Ponad 46% z badanych NGO's oceniło własną kondycję w okresie epidemii jako tzw. „zawieszenie”. Jednocześnie ponad 35% badanych organizacji wskazało, że jest/była w okresie względnego rozwoju. Natomiast ponad 18% organizacji, opisując swoją kondycję skłonna jest rozważyć decyzję o samolikwidacji.

8) PS COP w ramach badania kondycji III sektora w okresie rozpoczęcia i trwania pandemii COVID-19 wskazuje, że organizacje w 2/3 zaangażowały się w działania przeciwdziałające jej negatywnym skutkom, dopasowując działania do możliwości i posiadanych przez siebie zasobów, pomimo braku przygotowania do takiej sytuacji (m.in. posiadanie odpowiednich procedur kryzysowych), a także stosunkowo niewielkiego wsparcia jakie podmioty otrzymały w ramach wsparcia NGO ze środków/możliwości/narzędzi z budżetu państwa. Organizacje wykazały się również dosyć sporą elastycznością i odpornością na trudności, pomimo, że aż 40% z nich musiało zatrzymać lub w znacznym stopniu ograniczyć działalność swojej organizacji.

MISJA

Wieloletni Program Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi stanowi „mapę drogową”, wskazującą kierunki wzmocnienia wszechstronnego potencjału trzeciego sektora, niezbędnego do rozwoju województwa pomorskiego, przyjaznego obywatelom, zgodnie z konstytucyjną zasadą pomocniczości. Program opiera się o standardy merytoryczne i etyczne oraz wysoki poziom kultury współpracy partnerów wypracowany w ramach wieloletniego doświadczenia.

Pomorze jako otwarta wspólnota regionalna, gotowa przyjmować nowych mieszkańców bierze odpowiedzialność za współtworzenie przyjaznych warunków życia w regionie. Jednocześnie odczytywane przez mieszkańców na nowo dziedzictwo kulturowe i obywatelskie kształtują przyjazne warunki do działań społecznych. Ważną rolę pełnią w tym miejsca aktywności lokalnej, gdzie gromadzona i generowana wiedza społecznie użyteczna służy projektowaniu działań wobec nowych wyzwań i problemów.

W ramach odkrywania dziedzictwa kulturowego Pomorza organizacje pozarządowe, skupiające specjalistów wielu dziedzin podejmują różnorodne inicjatywy służące społecznościom lokalnym. W tym otoczeniu środowiskowym kształtuje się kondycja organizacji społecznych, w tym w ramach rozwijanych sieci wolontariatu. Aktywność obywatelska zogniskowana w podmiotach pozarządowych oraz zaangażowanie mieszkańców

w ramach partycypacji społecznej uwalnia idee i działania dla dobra wspólnego i rozwoju kapitału społecznego.

We wspólnocie regionalnej wrażliwej na osoby potrzebujące wsparcia istnieje zdolność rozwoju zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych. Poszerzanie zakresu dostępności zwłaszcza środowiskowych form wsparcia to wyraz wrażliwości społecznej mieszkańców Pomorza i uważności na osoby potrzebujące. Ważną rolę w tym zakresie pełnią organizacje pozarządowe, których sprawność działania, stabilność finansowa, umiejętność adaptacji do nowych uwarunkowań służy kształtowaniu przyjaznych warunków życia na Pomorzu w ramach współpracy międzysektorowej.

Program realizuje długofalową politykę współpracy z podmiotami III sektora opartą o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.

§ 1.

POSTANOWIENIA WSTĘPNE

1. Ilekroć w niniejszym „Wieloletnim Programie Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2021-2025”, zwanym dalej „Programem”, jest mowa o:
 - 1) ustawie – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2020 r. poz. 1057);
 - 2) organizacji pozarządowej/NGO – należy przez to rozumieć podmioty o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy;
 - 3) Programie – należy przez to rozumieć Wieloletni Program Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2022-2025;
 - 4) PROP – należy przez to rozumieć Pomorską Radę Organizacji Pozarządowych – zespół inicjatywno-konsultacyjno-opiniotwórczy, reprezentujący organizacje pozarządowe działające na rzecz mieszkańców województwa pomorskiego;
 - 5) PRDPP – należy przez to rozumieć Pomorską Radę Działalności Pożytku Publicznego – radę o której mowa w art. 41a ust. 1 ustawy powołaną przez Marszałka Województwa Pomorskiego;
 - 6) PS COP – należy przez to rozumieć Pomorską Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych;
 - 7) Samorządzie – należy przez to rozumieć Samorząd Województwa Pomorskiego;
 - 8) Zarządzie – należy przez to rozumieć Zarząd Województwa Pomorskiego;
 - 9) Urzędzie – należy przez to rozumieć Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego;
 - 10) Pełnomocniku – należy przez to rozumieć Pełnomocnika Marszałka Województwa Pomorskiego do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi;
 - 11) Biurze – należy rozumieć Biuro ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi działające w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego;

- 12) Zespole Międzysektorowym – należy przez to rozumieć zespół inicjatywno-doradczy, w skład którego wchodzi: Pełnomocnik, co najmniej jeden przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wskazany przez Pełnomocnika oraz przedstawiciele PRDPP i PROP;
 - 13) Strategii – należy przez to rozumieć Strategię Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030;
 - 14) RPS – należy przez to rozumieć Regionalne Programy Strategiczne;
 - 15) JST – należy przez to rozumieć jednostkę/ki samorządu terytorialnego;
 - 16) charakterze ponadlokalnym zadania – należy przez to rozumieć zadanie o zasięgu lub znaczeniu regionalnym.
2. Program będzie realizowany od 01.01.2022 r. do 31.12.2025 r.

§ 2.

CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

1. Celem głównym Programu jest wzrost potencjału instytucjonalnego organizacji pozarządowych, wzmocnienie aktywności i kompetencji obywatelskich na Pomorzu w ramach otwartej wspólnoty regionalnej.

Cele szczegółowe Programu to:

- 1) wzmocnianie aktywności obywatelskiej i współzarządzania rozwojem lokalnym
- 2) edukowanie w zakresie realizacji zadań publicznych
- 3) wspieranie działań organizacji pozarządowych na rzecz wzmocnienia instytucjonalnego potencjału trzeciego sektora;
- 4) wspieranie udziału organizacji pozarządowych w realizacji usług publicznych oraz kreowaniu polityk publicznych zgodnie z Pomorskim Systemem Współpracy i Wspierania Organizacji Pozarządowych, Modelem Kontraktowania Usług Społecznych oraz Modelem Współpracy Administracji Publicznej i Organizacji Pozarządowych;
- 5) wzmocnianie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy JST, NGO i biznesem poprzez wdrażanie nowych narzędzi współpracy wzmocniających działania NGO oraz upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie ww. współpracy;
- 6) wzmocnienie roli i sprawności działania pełnomocników i koordynatorów ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz osób odpowiedzialnych za współpracę z organizacjami pozarządowymi na każdym poziomie samorządu terytorialnego.

§ 3.

ZASADY WSPÓŁPRACY

Współpraca Samorządu z organizacjami pozarządowymi odbywa się zgodnie z zasadami:

- 1) **pomocniczości** – zgodnie z którą problemy winny być rozwiązywane na najniższym szczeblu organizacyjnym, o ile dysponuje on najlepszymi narzędziami do ich rozwiązania, z uwzględnieniem interwencjonizmu administracji w koniecznym wymiarze. Zakłada się, że tylko wówczas osoby, których dana kwestia dotyczy, mają

- na nią największy wpływ. Zasada ta jest jednocześnie gwarancją szerokiej partycypacji społeczności lokalnej w procesie decydowania i współzarządzania;
- 2) **partnerstwa** – co oznacza, że organizacje pozarządowe, na zasadach i w formie określonej w ustawie oraz zgodnie z trybem wynikającym z odrębnych przepisów, uczestniczą w identyfikowaniu i definiowaniu problemów społecznych, wypracowywaniu sposobów ich rozwiązywania oraz wykonywaniu zadań publicznych;
 - 3) **efektywności** – w myśl której Samorząd współpracuje z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji zadań społeczno-ekonomicznych, uwzględniając kryterium racjonalności i optymalizacji kosztów w wydawaniu środków publicznych;
 - 4) **jawności** – u podstaw której leży obustronne zaufanie oraz dysponowanie prawdziwą i rzetelną wiedzą przez obie strony, która ma przyczyniać się do tworzenia wysokiej wartości relacji. Według niej należy kształtować przejrzyste zasady współpracy, oparte na jednolitych dla wszystkich podmiotów równych, jawnych kryteriach i warunkach wyboru realizatorów zadań publicznych;
 - 5) **suwerenności stron** – zgodnie z którą Samorząd respektuje odrębność i niezależność zorganizowanych wspólnot obywateli, uznając ich prawo do samodzielnego definiowania i rozwiązywania problemów, w tym należących do sfery zadań publicznych i w takim zakresie współpracuje z organizacjami pozarządowymi;
 - 6) **uczciwej konkurencji** – w świetle której wszystkie podmioty mają takie same szanse w dostępie do realizacji zadań publicznych, udostępniają sobie wzajemnie pełną i prawdziwą informację na temat obszarów działania, które są istotne z punktu widzenia wspólnej realizacji zadań publicznych na rzecz Województwa Pomorskiego i jego mieszkańców.
 - 7) **tematycznego i terytorialnego ukierunkowania działań** – oznacza, że ważnym narzędziem koncentracji działań rozwojowych będą obszary wyróżniające się specyficznym zestawem cech społecznych, gospodarczych lub środowiskowych, które decydują o występowaniu na ich terenie strukturalnych barier rozwoju lub trwałych i możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, wobec których powinna być adresowana adekwatna tematycznie interwencja publiczna. Zasada ta przekłada się na niwelowaniu lokalnych różnic rozwojowych województwa;
 - 8) **spójności społecznej** – oznacza, że w ramach współpracy będą uwzględniane i promowane włączenie społeczne i równość wszystkich mieszkańców bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne i narodowe, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną czy status społeczno-ekonomiczny. Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia wpisujące się w realizację Programu będą weryfikowane z zastosowaniem kryterium dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami (w tym przede wszystkim osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i ich opiekunów, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, kobiet, dzieci i młodzieży oraz imigrantów).
 - 9) **włączania partnerów społecznych w proces planowania strategicznego** – oznacza, iż partnerzy z sektora obywatelskiego powinni zostać zaangażowani w partnerskie

tworzenie, realizację i monitorowanie kluczowych dokumentów strategicznych województwa (tj. w szczególności strategii rozwoju, regionalnych programów strategicznych, regionalnego programu operacyjnego, planu zagospodarowania przestrzennego, innych programów i dokumentów służących rozwojowi), a także w proces opiniowania najważniejszych dokumentów strategicznych i operacyjnych na szczeblu centralnym i UE.

- 10) **dostępności** – w świetle, której realizacja zadań publicznych uwzględnia zasadę niedyskryminacji oraz włączenia osób z niepełnosprawnościami (ew. osób o szczególnych potrzebach), w celu umożliwienia osobom z niepełnosprawnościami niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich sferach życia.
- 11) **refleksyjności strategicznej** – oznacza, że w ramach współpracy będą uwzględniane uwarunkowania strategiczne, wypracowane w dialogu społecznym i określone w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030 i Regionalnych Programach Strategicznych. Perspektywa wieloletnia rozwoju aktywności obywatelskiej na Pomorzu w kontekście dynamicznych zmian globalnych i krajowych wymaga ciągłych analiz i refleksji.
- 12) **równości szans i niedyskryminacji** – umożliwienie wszystkim osobom – bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach.

§ 4

UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE REALIZACJI PROGRAMU

1. Program służy przede wszystkim realizacji celów SRWP 2030. Kluczową rolę w tym zakresie odgrywa współpraca międzysektorowa, natomiast sprawność działania organizacji pozarządowych, ich stabilność finansowa i umiejętność adaptacji do nowych uwarunkowań sprzyja kształtowaniu przyjaznych warunków życia na Pomorzu w ramach współpracy międzysektorowej.
2. W ramach zobowiązań należy w Programie wskazać następujące kluczowe obszary tematyczne:
 - 1) deinstytucjonalizacja usług społecznych służąca poszerzeniu oferty i poprawie ich dostępności;
W województwie pomorskim niewystarczająco zorganizowana jest opieka środowiskowa świadczona na poziomie lokalnych społeczności, w szczególności w przypadku dzieci, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym. Kluczowe jest przejście od opieki instytucjonalnej do wsparcia świadczonego w formule zdeinstytucjonalizowanej, zwłaszcza w takich dziedzinach jak psychiatria, geriatryka, opieka długoterminowa, rehabilitacja, a także wsparcia dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Jednocześnie organizacje pozarządowe kreują nowe rozwiązania i wdrażają innowacje społeczne, służące zwiększeniu oferty wsparcia środowiskowego i poprawie dostępności usług społecznych.

2) rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;

Obecność imigrantów w województwie pomorskim, ich zróżnicowane potrzeby i aspiracje wymagają odpowiedzialnej polityki integracyjnej, która ułatwi im budowanie dobrych relacji z mieszkańcami Pomorza i zachęci ich do zamieszkania w regionie. Znaczącą rolę we wzmocnieniu mechanizmów adaptacyjnych imigrantów w środowisku lokalnym, odgrywają organizacje pozarządowe, zabiegając o równe standardy usług oraz podnosząc kompetencje międzykulturowe instytucji samorządowych.

Jednocześnie organizacje pozarządowe korzystające ze środków europejskich tworzą partnerstwa międzysektorowe, służące kształtowaniu otwartej na nowych mieszkańców wspólnoty regionalnej.

3) instytucjonalizacja i urynkowanie NGO i PES;

Rozwój instytucjonalny NGO i PES ukierunkowany na tworzenie stabilnych miejsc pracy, profesjonalizację kadry, rozwój sieci centrów organizacji pozarządowych, wzmocnienie zasobów i urynkowanie są konieczne wobec nowych wyzwań rozwojowych regionu. Kreowanie nowych możliwości działania, w tym w zakresie ekonomii społecznej i dialogu obywatelskiego pozwoli w pełni wykorzystać potencjał podmiotów pozarządowych.

Jednocześnie organizacje pozarządowe w warunkach twórczego środowiska pracy, zdolności odnawiania własnych zasobów oraz pozyskiwania do współpracy partnerów publicznych, naukowych i biznesowych, stają się silnymi animatorami zmiany społecznej.

4) mechanizmy wsparcia oddolnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju wspólnot lokalnych;

5) wspieranie działań służących wzrostowi wiedzy oraz zmianie zachowań i postaw w kluczowych obszarach, w szczególności: aktywności obywatelskiej i równego traktowania, kultury i tożsamości regionalnej, środowiska i klimatu, zdrowego trybu życia, racjonalnych zachowań komunikacyjnych, cyfryzacji oraz przedsiębiorczości;

6) aktywność społeczna seniorów;

7) integracja społeczna osób z niepełnosprawnością;

8) adaptacja do zmian środowiskowych.

3. Działania w ramach Programu powinny w szczególności prowadzić do wspólnej, z pomorskim sektorem pozarządowym, partnerskiej realizacji zobowiązań.

§ 5

ZAKRES PRZEDMIOTOWY PROGRAMU

Zakres przedmiotowy Programu, obejmuje zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy zadania o charakterze ponadlokalnym. Wymienione obszary uwzględniające uwarunkowania strategiczne SRWP 2030 kierunkują wieloletnią perspektywę:

1) pomoc społeczna, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania szczegółowe wynikające z zakresu ustawy o pomocy społecznej i mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wyrównywanie szans osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, w tym osób starszych i kombatantów.

2) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadanie polegające na zleceniu organizacji pozarządowej prowadzenie ośrodka adopcyjnego. Zadanie wieloletnie zlecone z zakresu administracji rządowej.

3) ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej, w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej

Odpowiedzialny: Departament Zdrowia

Zadania mające na celu promocję zdrowia i profilaktykę chorób, w tym realizację lub wspieranie programów i działań dotyczących ważnych zjawisk zdrowotnych.

4) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania mające na celu aktywizację i integrację społeczną oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu, poprzez wspieranie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

W województwie istnieje potrzeba organizacji zdeinstytucjonalizowanej opieki środowiskowej na poziomie lokalnych społeczności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Istotnym wyzwaniem jest także włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami w życie lokalne, poprzez likwidację możliwie wszystkich barier (mentalnych, kulturowych, komunikacyjnych i architektonicznych), uniemożliwiających lub utrudniających równoprawne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Jednocześnie organizacje pozarządowe, pozostając w sieciach obywatelskiej aktywności, kreują nowe usługi społeczne „dla” oraz „z” udziałem osób ze szczególnymi potrzebami, a także aktywizują niewykorzystane zasoby osób z niepełnosprawnościami.

5) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;

Odpowiedzialny: Wojewódzki Urząd Pracy

Zadania mające na celu aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy.

Odpowiedzialny: Departament Zdrowia i Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy

Zadania mające na celu włączenie organizacji pozarządowych do współpracy ze służbami medycyny pracy i pracodawcami w działaniach prozdrowotnych pozwalających utrzymać aktywność zawodową.

6) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania mające na celu wspieranie partycypacji społecznej osób starszych oraz rozwoju aktywności zawodowej seniorów, w tym tworzenie warunków zapobiegających przedwczesnemu rezygnowaniu seniorów z aktywności zawodowej.

Odpowiedzialny: Wojewódzki Urząd Pracy

Zadania mające na celu promowanie rozwoju usług na rzecz seniorów jako źródła nowych miejsc pracy.

Wobec starzenia się społeczeństwa i w trosce o uczestnictwo w życiu społecznym osób starszych, organizacje pozarządowe tworzą warunki umożliwiające wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników rynku pracy, kultury, debat publicznych, sieci samopomocowych. Jednocześnie udział organizacji pozarządowych w promowaniu regionalnej wrażliwości społecznej służy integracji międzypokoleniowej mieszkańców Pomorza, a także zapobiega zaniedbywaniu seniorów.

7) działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych

Odpowiedzialny: Departament Edukacji i Sportu (koordynator zadania), Departament Kultury, Departament Zdrowia, Departament Turystyki, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Programów, Rozwoju Obszarów Wiejskich, Kancelaria Marszałka Województwa, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego

Zadania mające na celu promowanie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych.

Programy skierowane do wszystkich mieszkańców województwa, wpływające na wzrost wiedzy oraz zmianę zachowań i postaw w kluczowych obszarach, w szczególności: aktywności obywatelskiej i równego traktowania, kultury i tożsamości regionalnej, środowiska i klimatu, zdrowego trybu życia, racjonalnych zachowań komunikacyjnych, cyfryzacji oraz przedsiębiorczości.

Wobec wyzwań społeczno-kulturowych należy rozwijać kulturę edukacyjną wspólnoty regionalnej. Ważną rolę w tym zakresie pełnią organizacje pozarządowe, kształtujące wzrost wiedzy oraz zmianę zachowań i postaw w ramach podejmowanych działań programowych.

Jednocześnie współpraca Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi pozwala rozwijać międzysektorowe zasoby wiedzy służące mieszkańcom regionu.

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania mające na celu koordynację rozwoju ekonomii społecznej w województwie pomorskim.

8) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania

Odpowiedzialny: Departament Edukacji i Sportu

Zadania wspierające rozwój kompetencji kluczowych, uzdolnień i kreatywności na wszystkich etapach edukacyjnych.

9) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego

Odpowiedzialny: Departament Kultury

Zadania mające na celu rozwój kultury, sztuki i ochrony dziedzictwa narodowego w województwie pomorskim m. in. poprzez wpieranie przedsięwzięć o charakterze regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym służących podtrzymaniu, ochronie i upowszechnianiu tradycji Pomorza oraz mających istotne znaczenie dla promocji kultury regionu, jak również wzbogacanie oferty w zakresie edukacji artystycznej i kulturalnej oraz wspieranie inicjatyw mających na celu podnoszenie kompetencji kadr kultury.

10) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej

Odpowiedzialny: Departament Edukacji i Sportu

Zadania promujące zdrowy tryb życia działania we współpracy z klubami sportowymi oraz innymi NGO działającymi w zakresie kultury fizycznej mające na celu wspieranie rozwoju kultury fizycznej (na którą składa się sport wraz z wychowaniem fizycznym i rehabilitacją ruchową). Obejmujące w szczególności programy szkolenia i współzawodnictwa sportowego (w tym w sporcie osób z niepełnosprawnościami), programy sportu powszechnego, zakup sprzętu sportowego oraz organizację imprez sportowych.

11) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego

Odpowiedzialny: Departament Środowiska i Rolnictwa

Zadania edukacyjne na rzecz kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zadania wspierające działalność edukacyjną, kulturalną i naukową mającą na celu ochronę zwierząt jako elementu ochrony środowiska przyrodniczego.

Zadania wspierające ochronę przyrody poprzez promowanie i wspomaganie spotkań informacyjnych, seminariów, konferencji, publikacji, wystaw itp.

Adaptacja do zmian środowiskowych, służąca rozwojowi odporności regionu wobec negatywnych zjawisk klimatycznych.

Postępujące zmiany klimatu oraz związane z nimi wzrost częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych sprawiają, że konieczne jest podjęcie działań ograniczających skutki negatywnych konsekwencji kryzysu klimatycznego oraz zintensyfikowanie działań adaptujących region do tych zmian. W związku z tym, że konsekwencje tych zmian będą wpływać na warunki życia każdego mieszkańca województwa, działania adaptacyjne powinny być prowadzone w sposób komplementarny przez różne podmioty, w tym podmioty pozarządowe. Jednocześnie rozwijany dialog społeczny we wspólnotach lokalnych z udziałem organizacji pozarządowych, służy zwiększeniu zdolności kooperacyjnych regionu wobec nowych wyzwań zmieniającego się klimatu.

12) turystyki i krajoznawstwa

Odpowiedzialny: Departament Turystyki

Zadania mające na celu promowanie wydarzeń o charakterze krajoznawczym o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym. Zadania mające na celu tworzenie ofert opartych na kluczowych wyróżnikach regionu.

Zadania mające na celu wspieranie powstawania i utrzymania szlaków turystycznych, ponadlokalne zagospodarowanie szlaków turystycznych oraz współpraca przy opracowywaniu standardów oznakowania szlaków turystycznych. Zadania mające na celu oznakowanie, znakowanie i renowacje szlaków turystycznych.

Zadania mające na celu wdrażanie kompleksowych produktów turystycznych województwa pomorskiego. Zadania mające na celu budowę różnorodnej oferty turystycznej w oparciu o działania i zaangażowanie pomorskich podmiotów i instytucji.

13) promocji i organizacji wolontariatu

Odpowiedzialny: Pełnomocnik, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadanie mające na celu promowanie idei wolontariatu i wspieranie działań wolontarystycznych pomorskich organizacji pozarządowych na poziomie wojewódzkim i międzynarodowym-

Odpowiedzialny: Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku

Zadanie mające na celu upowszechnianie idei wolontariatu poprzez działalność informacyjną.

14) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym, w tym z możliwością zastosowania trybu określonego w ustawie z dnia 11 września 2015 roku o zdrowiu publicznym.

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania mające na celu profilaktykę i terapię uzależnień, przeciwdziałanie przemocy oraz reintegrację społeczną.

Odpowiedzialny: Departament Środowiska i Rolnictwa

Zadania mające na celu konsultacje projektów Uchwał Sejmiku w sprawie powierzchni i rejonizacji upraw maku i konopi włóknistych na dany rok.

15) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy, w zakresie określonym w pkt. 1-33 ustawy

Odpowiedzialny: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania mające na celu wzmacnianie działań w ramach Pomorskiego Systemu Współpracy i Wsparcia Organizacji Pozarządowych, w szczególności w zakresie m.in. budowania kompetencji i profesjonalizacji organizacji pozarządowych, rozwoju powiatowych sieci wsparcia, budowaniu i wdrażaniu narzędzi współpracy międzysektorowej oraz aktywności obywatelskiej.

Odpowiedzialny: Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Zadania mające na celu wypracowanie i wdrażanie mechanizmów wsparcia oddolnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju wspólnot lokalnych.

Organizacje pozarządowe mając ogromne doświadczenie we współpracy z różnymi partnerami lokalnymi, kształtują warunki do przyjaznych relacji społecznych i dobrej jakości życia. Wspólnota regionalna, której mieszkańców cechuje aktywność, otwartość i wrażliwość społeczna stanowi siłę napędową dla kreatywnych i stale doskonalących się organizacji społecznych. Jednocześnie rozwój współpracy środowiskowej organizacji pozarządowych służy zwiększeniu zdolności kooperacyjnych we wspólnotach lokalnych.

Odpowiedzialny: Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich

Zadania mające na celu integrację i rozwój współpracy lokalnych grup działania oraz lokalnych grup rybackich, w tym w zakresie współpracy z pomorskim trzecim sektorem oraz aktywizację lokalnych społeczności na terenach wiejskich, w szczególności poprzez realizację działań Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

§ 6.

WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW PLANOWANYCH NA REALIZACJĘ PROGRAMU

1. Źródła finansowania Programu corocznie określać będzie budżet Województwa.
2. Wysokość środków planowanych na realizację Programu w poszczególnych latach zostanie określona w rocznych programach współpracy z organizacjami pozarządowymi.
3. Środki mogą w ciągu każdego roku budżetowego zostać zwiększone lub zmniejszone w zależności od sytuacji finansowej Województwa.

§ 7.

FORMY WSPÓŁPRACY

1. Współpraca pomiędzy Samorządem a organizacjami pozarządowymi może mieć charakter finansowy i pozafinansowy.

2. Współpraca finansowa i pozafinansowa pomiędzy Samorządem a organizacjami pozarządowymi odbywa się na zasadach określonych w powszechnie obowiązujących przepisach oraz formach współpracy szczegółowo opisanych w rocznych Programach Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi.

§ 8.

MODELOWE FORMY WSPÓŁPRACY

1. Regranting

Regranting, czyli mechanizm, w ramach którego Województwo jako Grantodawca przekazuje w trybie otwartego konkursu ofert dotację (grant) organizacji pozarządowej, zwanej „Operatorem”, który to Operator następnie przekazuje pozyskane w ten sposób środki w formie dotacji innym organizacjom pozarządowym, zwanym „realizatorami”.

Do pozostałych zadań Operatora należy w szczególności:

- 1) opracowanie dokumentacji konkursowej, w tym regulaminu konkursu, wyboru członków i prac Komisji Konkursowej, wzorów wniosków o dofinansowanie, umowy oraz sprawozdania z realizacji projektu, karty oceny formalnej i merytorycznej;
- 2) ogłoszenie konkursu, organizacja spotkań informacyjnych oraz konsultacji z potencjalnymi realizatorami;
- 3) zebranie ofert w konkursie, ocena i wybór realizatorów;
- 4) podpisanie umów na realizację projektów;
- 5) wypłata dotacji na realizację projektów;
- 6) monitoring i ewaluacja projektów;
- 7) rozliczenie realizacji projektów oraz całości zadania;
- 8) prowadzenie punktu informacyjno-doradczego;
- 9) działania z zakresu animacji i sieciowania realizowanych inicjatyw.

Operator podlega wszelkim wymogom dotyczącym realizatora zadania publicznego wynikającym z ustawy, w tym w szczególności podlega obowiązkowi przygotowania oferty i sprawozdania zgodnych ze wzorem określonym przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Zasady realizacji zadania określa umowa zawierająca postanowienia określone we wzorze umowy Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Grantodawca określa wyżej wymienione zasady/ standardy regrantingu, czyli Województwo określa cele, warunki konkursu, wysokość możliwej dotacji oraz czas i warunki jej wykorzystania. Realizacja mechanizmu regrantingu odbywa się na podstawie trybu określonego w art. 16a ustawy.

2. Zlecenie usług, zlecenie instytucji

Zleceniem usług czyli prowadzenie usług dla społeczności lokalnej lub wybranej grupy społecznej, w której określony został przedmiot usługi, oraz wskaźniki ilościowe i jakościowe dotyczące jej dostarczenia. Usługa świadczona jest z wykorzystaniem infrastruktury, której dysponentem pozostaje organizacja.

Zleceniem instytucji jest prowadzenie trwałej instytucji o charakterze publicznym, świadczącej usługi na rzecz społeczności. Instytucja taka jest albo ujęta w aktach prawnych

lub została określona w przepisach lokalnych. Do prowadzenia takiej instytucji niezbędne jest posiadanie odpowiedniej infrastruktury, która przekazywana jest przez samorząd lub pozostaje w dyspozycji organizacji, ale samorząd ponosi koszty jej utrzymania (w ramach zleconego zadania).

Procedura zlecenia usług i instytucji wyróżnia się dokładniejszym określeniem zakresu zadania niż ogólnych wskazań jak w przypadku otwartych konkursów ofert. Zadaniem Samorządu jest tutaj szczegółowe określenie swoich oczekiwań co do planowanego zadania.

3. Kooperacyjne rozwiązywanie problemów

Ten typ zlecenia polega na kontraktowaniu zestawu zadań dla partnerstwa tworzonego do rozwiązania konkretnego, zdefiniowanego przez Samorząd problemu. Rozwiązanie tego problemu, ze względu na jego naturę, wymaga kooperacji wielu instytucji, z różnych obszarów działalności (zarówno podmiotów publicznych, społecznych jak i prywatnych). Taka kooperacja potrzebuje z założenia dłuższego czasu współpracy partnerów przystępujących do zadania, a także opiera się przede wszystkim na dobrze zdefiniowanym, problemie, jaki Samorząd i partnerstwo chcą wspólnie rozwiązywać (*Model Kontraktowania Usług Społecznych*).

3. Wkłady własne
4. Wsparcie lokalnych funduszy

§ 9.

ROZWÓJ MODELU PEŁNOMOCNIKA DS. WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

1. Dotychczasowa praktyka współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi oraz badania kondycji sektora pozarządowego wskazują na potrzeby rozwoju kompetencji zawodowych i apolityczności Pełnomocnika ds. współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi.
2. Pełnomocnik ds. współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi jest rzecznikiem jak najszerszego włączenia organizacji pozarządowych w rozwój wspólnoty lokalnej/regionalnej oraz koordynatorem tej współpracy zgodnie z wypracowanymi standardami. Dbą o dobrą komunikację i rozwój kompetencji oraz szeroką partycypację społeczną i partnerstwo we wszystkich działaniach, zgodnie z konstytucyjną zasadą pomocniczości.
3. Zakres pracy Pełnomocnika:
 - 1) opracowywanie programów współpracy (roczne i wieloletnie – różne formy wsparcia);
 - 2) komunikacja i koordynacja współpracy wewnątrz urzędu;
 - 3) zlecenie zadań (standardy dotyczące konkursów, nadzór; zlecenie zadań – poszerzanie, rekomendowanie);
 - 4) wsparcie integracji sektora (P-FIP, sieciowanie, partnerstwa);

- 5) wzmocnianie współpracy z Radami Działalności Pożytku Publicznego i Radami Organizacji Pozarządowych oraz innymi ciałami doradczymi i siecią centrów wsparcia organizacji pozarządowych;
 - 6) organizowanie indywidualnych i zbiorowych konsultacji;
 - 7) poszukiwanie różnorodnych i innowacyjnych rozwiązań w pogłębianiu współpracy i realizacji zadań publicznych.
4. Samorząd Województwa Pomorskiego we współpracy z PRDPP, PROP i PSCOP działa na rzecz promocji i wdrażania Modelu Pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi na poziomie samorządów lokalnych.

§ 10.

ROZWÓJ WSPÓŁPRACY I WSPARCIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

1. Rozwój współpracy i wsparcia organizacji pozarządowych wynika z ważnego znaczenia sektora pozarządowego w ramach projektowanej Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.
2. Organizacje pozarządowe, skupiające specjalistów wielu dziedzin podejmują różnorodne inicjatywy służące społecznościom lokalnym. W otoczeniu środowiskowym umacnia się kondycja organizacji społecznych, w tym w ramach rozwijanych sieci wolontariatu.
3. Rozwój organizacji pozarządowych kształtuje przyjazne warunki do działań obywatelskich we wspólnotach lokalnych.
4. System Współpracy i Wsparcia Organizacji Pozarządowych tworzą:
 - Pełnomocnik Marszałka ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi,
 - Biuro ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego,
 - Zespół Międzysektorowy,
 - Pomorska Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych,
 - Pomorska Rada Organizacji Pozarządowych,
 - Pomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego. Dotychczasowa współpraca stanowi podstawę dalszego budowania partnerstw na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych i społeczeństwa obywatelskiego, w tym ważną rolę pełni:
 - 1) Pełnomocnik Marszałka Województwa Pomorskiego ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi kształtuje środowisko współpracy międzysektorowej w ramach współpracy z Zespołem Międzysektorowym, Pomorską Radą Organizacji Pozarządowych i Powiatowymi Radami Działalności Pożytku Publicznego. Jednocześnie Pełnomocnik koordynuje prace Biura ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz rozwija partycypacyjne formy działań instytucji publicznych z udziałem przedstawicieli organizacji pozarządowych w ramach konsultacji społecznych i międzysektorowych zespołów zadaniowych.
 - 2) Biuro ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi powołane w strukturze organizacyjnej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej UMWP tworzy otwartą sieć

wymiany informacji w zakresie kondycji sektora pozarządowego i kierunków rozwoju. Ważną częścią praktyki Biura jest koordynacja działań Samorządu Województwa Pomorskiego w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym przygotowywanie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, organizacja otwartych konkursów ofert oraz wdrażanie nowych narzędzi współpracy. Biuro podejmuje działania na rzecz wzmocnienia roli Pełnomocników ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz dialogu obywatelskiego w regionie.

- 3) Zespół Międzysektorowy do współpracy przy opracowaniu monitoringu i ewaluacji Programów Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na podstawie doświadczeń w zakresie dokumentów programowych analizuje i promuje praktyki wielostronnej współpracy w regionie.
- 4) Pomorska Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych jako federacja organizacji pozarządowych, specjalizująca się we wspieraniu trzeciego sektora w województwie pomorskim rozwija ofertę szkoleniową i doradczą. W ramach swoich działań realizuje edukację obywatelską oraz zasila wiedzę lokalną w informacje o zasadach funkcjonowania organizacji pozarządowych i oferowanych usługach.
- 5) Pomorska Rada Organizacji Pozarządowych jako zespół inicjatywno-konsultacyjno-opiniotwórczy, działa na rzecz integracji środowiska pozarządowego i animacji aktywności obywatelskiej w samorządach lokalnych. W ramach dialogu społecznego we wspólnotach lokalnych kształtowane są lokalne narzędzia współpracy organizacji pozarządowych ze środowiskiem biznesu i nauki.
- 6) Pomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego, analizując funkcjonowanie organizacji pozarządowych, rozwija współpracę i wymianę informacji z Powiatowymi Radami Działalności Pożytku Publicznego w zakresie promowania praktyk społecznie użytecznych w obszarze usług publicznych i partnerstw międzysektorowych, służąc budowaniu otwartej wspólnoty regionalnej, regionalnej wspólnoty uczącej się.
5. Matryca działań w zakresie współpracy i wsparcia organizacji pozarządowych, ogniskujących aktywność obywatelską określa:
 - 1) zwiększenie reprezentatywności organizacji pozarządowych w życiu publicznym;
 - 2) realizacja ustawowych zobowiązań konsultacyjnych;
 - 3) realizacja usług publicznych na wysokim poziomie (w tym innowacyjność) w sposób, który wspiera stabilny rozwój sektora pozarządowego;
 - 4) zapewnienie skutecznego dialogu międzysektorowego. Umożliwienie organizacjom pozarządowym wpływu na decyzje dotyczące przyszłości regionu;
 - 5) wspieranie rozwoju wiedzy i kompetencji dotyczących sektora, jego rozwoju oraz współpracy międzysektorowej;
 - 6) wsparcie pozyskiwania środków zewnętrznych;
 - 7) zapewnienie NGO dostępu do informacji (transparentność);
 - 8) podniesienie rangi NGO w województwie oraz docenienie ich wysiłku na rzecz dobra regionu;

9) rozwój mechanizmów wzmocnienia partnerskiej współpracy międzysektorowej.

6. Rozwój współpracy i wsparcia organizacji pozarządowych pozwala zapewnić sprawność działania w zakresie działań społecznie użytecznych, służąc kształtowaniu przyjaznych warunków życia na Pomorzu w ramach współpracy międzysektorowej i zaangażowania obywatelskiego.

§ 11.

SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

1. Partnerami uczestniczącymi w realizacji Programu są:
 - 1) Sejmik;
 - 2) Zarząd;
 - 3) departamenty Urzędu;
 - 4) jednostki organizacyjne podległe Samorządowi Województwa;
 - 5) PRDPP;
 - 6) PROP;
 - 7) PSCOP;
 - 8) Pełnomocnik;
 - 9) organizacje pozarządowe.
2. Za monitorowanie sposobu realizacji Programu odpowiada Pełnomocnik.
3. Metodami i narzędziami wykorzystywanymi w monitoringu realizacji Programu będą:
 - 1) analiza dokumentów, badań, opinii przedkładanych Pełnomocnikowi przez organizacje pozarządowe;
 - 2) analiza dokumentów, badań, opinii przedkładanych Pełnomocnikowi przez departamenty Urzędu.

§ 12.

SPOSÓB OCENY REALIZACJI PROGRAMU

1. Za sposób oceny realizacji Programu odpowiedzialny jest Pełnomocnik, który w tym zakresie będzie współpracował z PRDPP i PROP.
2. Narzędziami wykorzystywanymi w ocenie Programu będą:
 - 1) kwestionariusz ankiety skierowany do departamentów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań i działań wymienionych w Programie;
 - 2) analiza dokumentów składanych przez: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, departamenty Urzędu zaangażowane w realizację zadań Programu;
 - 3) monitorowanie działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego i Samorząd.
3. Wskaźniki efektywności Programu:
 - liczba opracowanych i wdrożonych narzędzi współpracy pomiędzy JST, NGO a biznesem
 - profesjonalizacja organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych

- aktywność obywatelska mierzona udziałem w odpisie 1% oraz mierzona frekwencją wyborczą;

4. Ewaluacja Programu zostanie dokonana na podstawie badań i analiz monitorujących kondycję III sektora w województwie pomorskim.
5. Wnioski z realizacji Programu będą wykorzystane przy tworzeniu Programu na lata następne.
6. W terminie do dnia 31 maja 2026 r. Zarząd przedłoży Sejmikowi sprawozdanie z realizacji Programu.